

PREDGOVOR

Poprilično je znakovito što zbornik o prvoj godini Prvoga svjetskog rata izlazi uoči, ili na početku, stogodišnjice posljednje godine istoga tog rata. Jest da je početni plan bio znatno ambiciozniji od izvedenoga, ali u sudaru s realnošću i najbolji planovi mijenjaju oblik u nastojanju da prežive. Tako je bilo i s ovim zbornikom koji će ugledati svjetlo dana nakon pune tri godine rada niza dragih mi ljudi koji su, smatram, odradili vrhunski posao. Stoga velika hvala autorima, recenzentima, članovima uredništva, prevoditeljima, lektorici, izrađivačici kazala i knjižničarki te glavnim urednicima i ljudima iz grafičke pripreme Matice hrvatske. Bez njihova maksimalnoga angažmana rad na ovom zborniku trajao bi znatno duže. Koliko smo uspješno odradili posao, ocijenit će budući čitatelji i protek vremena.

A upravo je protek vremena vidljiv u ovom zborniku u nizu sitnih detalja, poput umirovljenja koja su se u međuvremenu dogodila ili promjene imena zagrebačkoga trga, no treba naglasiti da zbornik nije stručno pregažen u trenutku objave, jer hrvatska historiografija u istraživanju ove teme nije daleko odmaknula. Ujedno, okolnosti nastanka ovoga zbornika smatram dobrim pokazateljima statusa koji uživa to razdoblje u svijesti šire, ali i stručne javnosti u Hrvatskoj, o čemu je bilo govora u više navrata tijekom ovih nekoliko godina obilježavanja stogodišnjice izbivanja Prvoga svjetskog rata (2014. – 2018.).

U zborniku su objavljeni radovi nastali na temelju izlaganja na znanstvenom skupu *1914. – prva godina rata u Trojednoj Kraljevini i Austro-Ugarskoj Monarhiji* održanom od 14. do 17. listopada 2014. u *Zlatnoj dvorani* Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu. Na samom skupu održano je 48 referata, ali je do objave iz raznoraznih razloga stiglo njih 36, od toga tri u obliku eseja. Procjena je uredništva da su ta tri rada vrijedna objave unatoč tome što ne zadovoljavaju zadanu formu, ali donose dragocjene podatke o diplomatskim igrama koje su prethodile izbivanju Prvoga svjetskog rata i fondovima u stranim arhivima koji sadržavaju građu za povijest vojnih postrojbi s područja današnje Republike Hrvatske te elaboriraju kakva je bila stvarna spremnost Austro-Ugarske Monarhije za rat svjetskih razmjera, što je tema koju tek treba detaljno proučiti, i to, po mogućnosti, širi krug specijalista za različita područja povijesti. Radovi se objavljuju na hrvatskom, slovenskom i srpskom jeziku, sa sažetkom na engleskom jeziku. Radovi mađarskih autora prevedeni su na hrvatski jezik, na čemu zahvaljujem prevoditeljima Instituta Balassi / Mađarskoga instituta u Zagrebu i njihovu

ravnatelj dr. sc. Dinku Šokčeviću. Radovi su tematski vrlo raznorodni, što s obzirom na broj autora i ne čudi, pa tako zbornik sadržava radove o izvorima za povijest Prvoga svjetskog rata, radove vojne i pravne tematike te radove o životu u pozadini i o dobrotvornim akcijama. No ono što me kao urednicu osobito veseli jest činjenica da prevladavaju teme iz povijesti svakodnevice, a ne iz političke i vojne povijesti, iako je riječ o Prvom svjetskom ratu, prvom ako ne i najkrvavijem sukobu u povijesti čovječanstva koji je izazvao pravi kulturni šok u svim ratom zahvaćenim društvima.

Unatoč uobičajenom recenzentskom i uredničkom postupku, radovi i dalje odražavaju različite stavove autora s kojima se urednica i uredništvo nužno ne slažu, ali će u budućnosti sigurno doprinijeti znanstvenoj raspravi, što smatramo jednim od glavnih ciljeva znanosti. U prilog tome govori i dobna struktura autora, od kojih je lijep broj onih koji su nedavno doktorirali ili doktoranada koji bi po nekoj logici stvari ubrzo trebali steći doktorat i, nadajmo se, nastaviti sa znanstvenim radom u nekoj znanstvenoj ustanovi, a ne u osnovnim školama kao što je to zadnjih godina postalo uobičajeno. Svaka čast školama, ali ondje su znatno potrebniji vrsni predavači, metodičari i pedagozi koji će djecu zainteresirati za povijest nego znanstvenici. Hoće li i kada do toga doći, preostaje nam vidjeti, uz napomenu da to nikako ne ovisi samo o mladim znanstvenicima. Kvalitetu su pokazali svojim radovima, ali ju mjerodavni trebaju prepoznati i pružiti im priliku da ostvare svoj puni potencijal, jer hrvatskoj historiografiji treba svježih ideja i entuzijastičnih ljudi.

A kada smo već kod entuzijazma, zanimljiva je koincidencija da predgovor pišem u tjednu kada je prije pet godina (2012.) osnovan Inicijativni odbor za obilježavanje stogodišnjice Prvoga svjetskog rata, koji je u međuvremenu prerastao u strukovno-građansku Udrugu 1914 – 1918, čiji je cilj promicanje svijesti o važnosti toga povijesnog razdoblja. Unatoč razmjerno malenom broju entuzijasta, entuzijazama nije nedostajalo, a međusobno uvažavanje i poštovanje tuđih ideja i stavova te spremnost na suradnju bili su na tako visokoj razini da je svaki radni sastanak bio istinski užitak. Umjesto nabranjanja, što nužno znači da se nekoga izostavi, mogu samo reći velika hvala svima. Bez tih ljudi Prvi svjetski rat i dalje bi bio slabo istraženo razdoblje hrvatske povijesti, o kojem malotko nešto zna i o kojem se još manje u javnosti govori. Nakon prvih pet godina djelovanja napravili su mnogo i sigurno će nastaviti u istom smjeru, ali vjerojatno ipak sporijim tempom. Ovaj zbornik najbolji je dokaz da se zajedničkim trudom mogu učiniti velika djela, doslovno ili figurativno.

U Zagrebu 15. studenoga 2017.

Vijoleta Herman Kaurić